

חבל נחלתו

לומר שמלכתחילה ייתן יותר כדי שהחזר לא ימעט את השיעור הניתן. והיה מקום לומר שהחזר במקרה כזה הוא הלואה או מתנה על מנת להחזיר. אולם אם המתנה או החזר ניתנת מגורם שלישי נראה שהיא נחשבת כהכנסה נוספת החייבת במעשר כספים, אבל אין לה קשר למעשר שכבר ניתן.

מסקנה

חישוב מעשר הכספים צריך להיות לפי החיוב עתה, במידה וייתן החזר מס הן מתרומות והן מפעילות עסקית אחרת יש לערוך חישוב מעשר כספים חדש כעל הכנסה נוספת.

מצדדים מעשיים. אולם, יש לדחות את כל "הנתינה במקור" של מעשר כספים בגובה 150 אחוז ממה שחייב מטעם עקרוני.

את החזר אינו מקבל ממי שנתן לו צדקה אלא מגורם שלישי. וכי מי שהובטח לו שיקבל מתנה בעוד כמה חודשים אם יתן עתה לפלוני צדקה, צריך כבר עתה לתת מאותה מתנה מובטחת מעשר כספים? הרי החזר המס ניתן מגורם שלא מעורב כלל בצדקה שניתנה, וא"כ מדוע שיתחייב לחשב עתה כאילו כבר קיבל את החזר המס כדי שיתן עתה יותר מעשר?! אם מקבל הצדקה היה מחזיר לו חלק מהצדקה לאחר זמן, והנותן רוצה לעמוד בשיעור של מעשר לאותו מקבל היה מקום

סימן ל

נטילת מזוזות ע"י שוכר מדירתו הישנה לדירתו החדשה

שאלה

מגורשי כפר דרום טולטלו מדיר זמני ששכרה להם המדינה לדיר זמני בקרוילות. בדיר הזמני בו התגוררו כשנה וחצי הם קנו וקבעו מזוזות בפתחיהם. בקרוילות הם שוב נאלצים לקנות מזוזות ולקבוע בפתחיהם. ההוצאה הכספית הכרוכה בכך גדולה. האם הם חייבים להשאיר מזוזות בדיר הזמני הראשון או שיכולים ליטלן?

תשובה

א. בבבא מציעא (קב ע"א) נאמר: "תנו רבנן: המשכיר בית לחבירו – על השוכר

לעשות לו מזוזה, וכשהוא יוצא – לא יטלנה בידו ויוצא. ומנכרי – נוטלה בידו ויוצא. ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא, וקבר אשתו ושני בניו. – מעשה לסתור? אמר רב ששת: ארישא".

וכתב במנורת המאור (פ"ו, המצוות עמ' 490, הל' מזוזה): "ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא, וקבר את אשתו ואת שני בניו. וגרסי בפירקא במה מדליקין בעון מזוזה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם קטנים, שנא' דם נפשות אביונים נקיים, וסמיך ליה לא במחזרת מצאתים, פי' מפני שעשו פתחיהם במחזרת בלא מזוזה, אביונים נקיים מתים, שהם בניו ובנותיו הקטנים".

עפ"י ד' מנורת המאור הסכנה היא לדיר

טלית הוא דאסור אלא אפילו חובת גברא הוא נמי אסור כדאשכחן במזוזה דנענש אותו שנטלה בבבא מציעא בסוף פרק השואל (דף קב.) אף על גב דחובת הדר היא ושמואל אמר מתירין, אע"ג דשמואל גופי' סבר דחובת טלית היא, אפ"ה מתירין כיון שעושהו לצורך בגד אחר וגבי מזוזה שנענש **שמה לא היה בדעתו להניח בבית אחר**, א"נ מזוזה שאני שעשויה להציל מן המזיקין ואע"ג דלכ"ע אין מתירין שלא להניח בבגד אחר אין קשה מה שנהגו להתיר ציצית מטליתות של מתים דדווקא בטלית של חי שהוא בר חיובא אין מתירין".

החילוק שבין שני התירוצים הוא שלפי התירוץ המופיע בשבת איסור הנטילה נובע מכך שהמזוזה עצמה לא תהא בשימוש ויש בכך ביזוי מצוה, אבל אם נוטל מבית אחד לקבוע מיד בבית אחר אין בכך ביזוי מצוה, וכשם שמתירים מבגד לבגד ציצית ה"ה מעבירים מזוזה מדירה לדירה.

וכך כתב במפורש בשאלות דרב אחאי (פר' שלח שאילתא קכו): "ואילו מאן דאית ליה גלימא ורמיא ליה תכילתא וקא בעי לזבונה לישראל אחר בעי למישקליה לתכלתיה והדר זבניה משום דקא מבטל למצוה, אי נמי הוה דר בבייתא וקבע ליה **מזוזתא וקא נפיק ליה אסיר למישקליה מיניה משום דקא מבטיל לה למצוה**, דת"ר המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא, ובגוי נטלה בידו ויצא, ומעשה באדם אחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו, מעשה לסתור אמר רב ששת ארישא.

"ברם צריך למימר **הני מילי כי אסיר למישקל היכא דלא קבע לה למזוזה**

בלא מזוזות והמעשה בגמרא יתפרש **בשני שנכנס ודר בלא מזוזות**. והשאלה היא מדוע אסור הראשון ליטלה בידו ולצאת.

ב. תוספות (ב"מ קא ע"ב ד"ה לא יטלנה) כתב: "אף על גב דאמר שמואל דמתילין מבגד לבגד גבי מזוזה אסור לפי שהמזיקין באין בבית שאין בו מזוזה וכשנטלה כאילו מזיק אותן שידורו בבית".

היינו תוס' קובע שאע"פ שלגבי ציצית נפסק להלכה (שבת כב ע"א) שמתירים ציצית מבגד לבגד, בכ"ז לגבי מזוזה אע"פ שמזוזה חובת הדייר (=השוכר) ולא המשכיר, אין ליטלה מהבית הראשון משום מזיקים הנמצאים במקום שאין בו מזוזה, שיזיקו את הדייר החדש בבית. ואע"פ שחובתו של הדייר החדש לקבוע בה מזוזה, בכ"ז הטילו חז"ל את החובה על הראשון שלא ליטול את מזוזותיו. והמעשה חמור עד כדי כך שמתו אשתו ובניו של הנוטל מזוזה מבית שיצא ממנו.

ובאופן דומה כתב הריטב"א (ב"מ קב ע"א, הוצ' מוסד הרב קוק): "לא יטלנה בידו ויצא. פירוש שתמא קאמר אפילו בשצריך אותה לבית אחר, ואע"פ שאמרו גבי ציצית (שבת כ"ב א') מתירין מבגד לבגד **שאי הכא דכיון דחלה קדושת שכינה בבית זה אין לו לסלקה משם**, ומיהו אפשר שחייב בעה"ב לפרוע דמיה". והר"ד אף בני"י (ב"מ נט ע"א).

וכ"כ בהגהות אשרי (שבת פ"ב סי' ז): "אבל להתיר מבגד שלא לצורך בגד אחר אסור מ"מ מתירין ציצית מטליתות של מתים. ומזוזה אפי' לצורך בית אחר אסור. פ"י מהר"ח".

ג. אולם תוספות בשבת (כב ע"א ד"ה רב אמר) נתנו תירוץ נוסף וז"ל: "רב אמר אין מתירין מבגד לבגד – לא מבעיא אי חובת

חבל נחלתו

מתירין מבגד לבגד וכו'. ואית דבעי מימר דמצי נמי ליטול דמיס אע"פ שאינה צריכה לו וכל כמה דלא יהיב ליה דמיס נוטלה ויצא".

ד. הרמב"ם (הל' תפילין ומזוזה וספר תורה פ"ה הי"א) הביא את הברייתא ולא באר את טעמה.

ובשו"ע (יו"ד סי' רצא ס"ב) כתב: "השוכר בית מחבירו, השוכר חייב לקבוע בה מזוזה ולתקן מקום קביעותה. (ואפילו שכר הבית בחזקת שיש לה מזוזה, לא הוי מקח טעות) (ב"י בשם הרב רבינו המנוח). וכשיצא, לא יטלנה בידו. (ואם הקפיד על מעותיה, השני צריך לשלם לו) (ב"י בשם הרב מנוח)..."

האחרונים (דרכי משה, ב"ח, פרישה, בית לחם יהודה²) כתבו שלמעשה נהגו כשיטת תוס' וריטב"א לחוש להשראת שכינה בבית שיש בו מזוזה ולמזיקים כאשר אין בו מזוזה ועל כן אע"פ שאין הוא מקבל תשלום על המזוזות שהשאיר לא יטלם.

וכן הביא את המחלוקת המגן אברהם (או"ח סי' טו ס"ק ב): "וכתוב בשאלתות פ' שלח לך כשמוכר טלית לחבירו אסור ליטול הציצית אא"כ רוצה לקבעו בטלית אחר וה"ה במזוז' כשרוצה לקבע' בפתח אחר שרי ליטלה עכ"ל אבל התוס' אוסרים במזוזה". ה. אולם בפתחי תשובה (שו"ע יו"ד סי'

בשעתיה, תכילתא נמי דלא רמי ליה לגלימא אחרנא בשעתיה היכא דקא בעי למישקל מן האי פתחא ומקבעיה בפיתחא אחרנא ומן הדין גלימא לגלימא אחרנא בשעתיה מי שרי אי לא מי אמרינן כיון דהאי דקא שקל להו אדעתא דלמעבדיה מצוה הוא ליכא בזיון ושפיר דמי או דילמא כיון דאתעביד בהון קא מיבטלין ממצותיהו אית בזיון ואסיר? ת"ש דאיתמר רב אמ' אין מתירין מבגד לבגד ושמואל אמר מתירין רב אמר אין מדליקין מנר לנר ושמואל אמר מדליקין רב אמר אין הלכה כר"ש בגרירה ושמואל אמר הלכה כר"ש בגרירה אמר אביי כל מיילי דמר עביד כרב לבר מן הלין תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד ומדליקין מנר לנר והלכה כר"ש בגרירה למימרא דהלכתא כשמואל דשרי".

וכן כתב הריטב"א¹ (הנדפס): "וכשהוא יוצא יטלנה בידו ויצא וכתב רבינו האי גאון אבל אם מצטרף לו אותה מזוזה במקום אחר נוטלה ויוצא וכן פי' רב אחא ז"ל בפ' שלח לך וה"נ אמרינן אם רוצה למכור טליתו לחבירו אין לו ליטול ציציותו ממנו משום דקא מבטל ליה ממצוה כדאמרינן הכא במזוזה. מיהו אם הוא רוצה לתת אותו ציצית בטלית אחר שלו או אותה מזוזה בבית אחר מותר והרשות בידו כדאמר

1. לא נמצא בריטב"א (הוצ' מוסד הרב קוק), אבל נמצא בהוצאות הישנות (עם הערות כור לזהב) והביאוהו הברכ"י (או"ח סי' טו ס"ק ד), וכן בשו"ת תורה לשמה (סי' רמד). וכן הגרע"י בתשובה המובאת להלן. ונראה שאינו לריטב"א אלא לאחד הראשונים בני דורו, שכן דבריו סותרים לדברי הריטב"א שכתב כתוס'. וכ"כ המהדיר לריטב"א הוצ' מוסד הרב קוק – הרב שילה רפאל ז"ל.
2. כתב כן בשם ספר חסידים (אזהרות נוספות לצואת ר' יהודה החסיד אות ז): "לא יטול המזוזה כשעוקר מדירה אשר דר בה כי סכנה הוא". ולא הובא בשו"ע ונו"כ יו"ד סי' קטז המדבר בדברים שאסרו משום סכנה.

כיון דמצוה הוא, ליכא בזיון, ושפיר דמי. ע"ש. וז"ל הריטב"א (בב"מ קב), וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא. וכתב רבינו האי גאון, אבל אם מצטרף לו אותה מזוזה במקום אחר נטלה ויוצא. וכן פי' רב אחא בפ' שלח לך. וה"נ וכו' אם רוצה לתת ליטול הציצית ליתנו בטלית אחר שלו או אותה מזוזה בבית אחר מותר כדאמר' מתירין מבגד לבגד. ואית דבעי מימר דמצי נמי ליטול דמים אע"פ שאינה צריכה לו, וכל כמה דלא יהיב ליה דמים נטלה ויוצא. עכ"ל. וכ"כ הר"א אב"ד בס' האשכול ח"ב (עמוד עח) ככל דברי הריטב"א הנ"ל. גם בארחות חיים יו"ד (עמוד קצג) כ' וז"ל, וכתב אחד מהמחברים ז"ל, דאי אית ליה בית שלו או של שכירות לאותובי ביה, אז מותר לנטלה מבית זה כשיצא ממנו, אפי' יכנס שם ישראל אחר, ולהניחה בבית האחר שלו. אבל אי לית ליה בית אחר אסור. ומעשה באחד שנטלה וכו', כיון שאינה צריכה לו שהרי אין לו בית אחר להניחה. עכ"ל. והנמקי יוסף בהלכות קטנות (סוף הל' מזוזה) כ' וז"ל, וכתבו בשם רב אחא משבחא ז"ל, דה"מ בדלא קבע לאלתר בבית אחר, אבל אי קבע לאלתר בבית אחר מותר ליטלה. כדאמר' מתירין מבגד לבגד. וצ"ע. עכ"ל. ומה שסיים וצ"ע אינו מד' רב אחא, דפשיט"ל הכי, אלא שמאלה שכתבו כן בשמו של רב אחא, סיימו וצ"ע, מפני שי"ל כמ"ש התוס' (שבת כב) בתי' הב', לחלק בין ציצית למזוזה. וכ"כ התוס' מנחות (מא:) ד"ה רב. וכבר כתבו בעלי הכללים שבמקום שכ' התוס' ב' תירוצים ובמקום אחר כתבו רק תירוץ אחד

רצא ס"ק ז) כתב: "ענין בר"י שכתב דאם הוא מקום שאינו מוצא מזוזה לבית שהוא רוצה עתה לדור בו והיא רחוקה ממנו שתבא לידו. כדאי הם הגאונים רבינו האי ורב אחא שאמרו דאם קבעה מיד בבית אחר לית לן בה לסמוך עליהם בשעת הדחק".

וכתב בערוך השולחן (ס"ג): "ואע"ג דבציצית קיי"ל מתירין מבגד לבגד מזוזה שאני שגורם למזיקים שיבואו [ע"י ב"ן], מיהו יכול לתבוע דמיהן מהנכנס לדור בתוכה ואף אם זה הנכנס אינו רוצה לשלם מ"מ אסור לו ליטול... ויש מי שרוצה להתיר ליטול המזוזות גם מבית ישראל כשיצא אם אין לו להשיג מזוזות למקום שנכנס שם [פ"ת בשם ברכ"י] וצ"ע".

וכך הביא זאת הגר"ע יוסף בשו"ת יביע

אומר (ח"ג – יו"ד סי' יח אות א):

"בב"מ (קב) ת"ר המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות מזוזה, וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא, ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר את אשתו ושני בניו. ובתוס' שבת (כב) ד"ה רב, כתבו בזה"ל, דשמואל דסבר מתירין מבגד לבגד, אע"ג דאיהו גופיה ס"ל (במנחות מא) דחובת טלית הוא, אפ"ה מתירין כיון שעושהו לצורך בגד אחר. וגבי מזוזה שנענש אותו שנטלה (בב"מ קב), שמא לא היה בדעתו להניחה בבית אחר. א"נ מזוזה שאני שעשויה להציל מן המזיקים. ע"כ. והשאלות (פר' שלח ס' קכו) ס"ל כתי' הא', דלדין דקיי"ל כשמואל דמתירין מבגד לבגד, ה"נ במזוזה היכא דקבעי למשקל מהאי פיתחא למקבעה בפיתחא אחרינא,

חבל נחלתו

שמטילים הציצית בטלית אחרת. ושמואל מתיר כמבואר בתוס' שם הטעם ובחיבורי הע"ש אות ה' ו' בארנו בס"ד. וע"ד דקיי"ל כשמואל סיימו התוס' שם ולא דמי למזוזה. מבואר דמזוזה אסור ליקח באופן שלא ידורו בה ולא יטילו מזוזה אחרת. וכמו לענין ציצית דמטילים מבגד לבגד היינו באופן שהבגד הראשון ישאר ביד בעליו בלי ציצית ויהא מונח בקופסא. בזה האופן אסור במזוזה והא דאי' בב"מ (ק"א) דאסור ליטול המזוזה כשמשכירים אותה לישראל רבותא הוא. דאפ"ה אסור אנ"ג דהשוכר יטיל מזוזה ולא יהי' הבית בטל ובציצית כה"ג אם ימכור הבגד לאחר שרי להסיר הציצית. אבל בבית אסור וע"ז נתנו טעם בב"מ שם וכשנטולה כאלו מזיק אותן שידורו בבית. פי' ל"מ אם אין אדם נכנס לדור שם ודאי אסור משום שמסכן הבית. וזהו שכתב בשבת (כ"ב א) בד"ה א"נ מזוזה שאני שעשוי' להציל מן המזיקין. פי' באשר לא יהי' מזוזה ויסתכן הבית אבל כשאחר נכנס וקובע בה מזוזה מ"ט אסור. ע"ז כתבו התוס' דנראה כאלו מזיק אותן שידורו בבית ואפילו אם תנמי' יבא רעהו לדור בו ויקבע מזוזה אסור משום לא פלוג. וכמ"ש מעכ"ת נ"י אבל להניחה בלי מזוזה אסור עפ"י הדין לשיטת התוס'. אנ"ג שהיא פטורה עפ"י דין מכ"מ אסור לבטל הבית ממצוה שהי' בה וביותר שיגרום בה סכנת מזיקין...

"היוצא מכ"ז דלשיטת התוס' אסור מן הדין

מהם, אותו התירוץ הוא עיקר לדעתם³. וכמ"ש השד"ח בכללי הפוסקים (סי' ט אות ג). ע"ש. וכן התוס' ב"מ (ק"א): ד"ה לא יטלנה ויצא כ' בזה"ל, אנ"ג דאמר שמואל דמטיילין מבגד לבגד, גבי מזוזה אסור, לפי שהמזיקין באים בבית שאין בו מזוזה. וכשנטולה כאילו מזיק לאותם שידורו בבית. ע"כ. הרי דהכי נקטי התוס' לחלק בין ציצית למזוזה. ומה גם שבפסקי התוס' שבת (אות ג) ג"כ חזיקין בין ציצית למזוזה. וע' בשד"ח שם (סי' ט אות ו). ע"ש וד"ק. וכ"כ האגודה (שם סי' לד) שנהגו לאסור כתי' בתרא של התוס'. ע"ש".

וכן דן בשאלה דומה בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' פב): "וע"ד שאלת חכם. שחקר אם רשאים ליטול מזוזה מבית שבעליו נועלים אותה על כמה ירחים ולקבוע המזוזה במקום אחר. הן כבר ראה עינו יפה בפ"ת בשם בר"י דעת השאלות דר"א דכמו דקיי"ל דמתירים ציצית מבגד לבגד כך מזוזה שרי למישקל מבית לבית. והוא בסי' קכ"ו ופי' רבינו הטעם דהא דאסור ליטול ציצית מן הבגד ומזוזה מן הבית משום בזיון המצוה היינו בזיון הציצית והמזוזה. וא"כ כשמטילים אותם בבגד אחר או בבית אחר אין לנו בזיון למצוה. והא דקאסור רב להתיר מבגד לבגד היינו משום בזיון המצוה בזו השענה עד שמטילים לבגד אחר. כ"ז מבואר בשאלות שם אבל דעת רבותינו התוס' במנחות (מ"א ב) ד"ה רב משום דאין לבטל מצות הטלית מש"ה אין תועלת במה

3. כלל זה צ"ע לענ"ד לגבי בעלי התוס' שכן ידוע שאין התוספות לכל המסכתות מאותו בית מדרש וע"כ הביאו עניינים שונים במסכתות שונות. ורק אם ידוע שהמחבר הוא אותו מחבר כלל זה ניתן להידרש. ולגבי תוס' למס' שבת יעויין בס' 'בעלי תוספות' שכתב שהם תוס' שאנן בעריכת ר"א מטוך, בעוד שתוס' ב"מ אינם דוקא תוס' שאנן אלא שייכים לתוס' טוך שסידר מדברי הרבה מבעלי התוס': ר"ת, ר"י ועוד.

הכרמים מפטיג ועולה מפטיג ויורד אבל צריך לשלם, וי"ל דהתם כיון דבעצמו מפטיג ועולה חייב לשלם אבל היכא דבעל הממון הוציא הממון אפשר דהכ"נ דפטור ולא הוה בכלל תנאי יהושע...

"ובזה נמי מובן דברי הגאון מובא בספר האשכול הל' מזוזה וז"ל וכתב הגאון אם יצטרך היוצא לאותה מזוזה במקום אחר נוטלה ויוצא וכ"כ רב אחא הנ"מ דאסור למשקל היכא דלא קבע מזוזה בשנתא בפתחא אחרינא אבל היכא דבעי למשקל מהאי פתחא ומקבעא בפתחא אחרינא שרי וכו', ולהנ"ל אתי שפיר כיון דבעי מזוזה זו לעצמו וצריך המזוזה להציל עצמו מנזקין חייך קודמין לחיי חבריך והגם שיש לומר שהשני ישלם לו אבל כל שלא ישלם ועכ"פ למ"ד שאינו מוציא בדיינים ולכן ס"ל לגאון ז"ל דנוטלה כה"ג וי"ל. ומיהו בא"ח (לוייל) הל' מזוזה פי' טעם אחר שאסור ליטול המזוזה ע"ש.

"ולדעת הנמק"י בשם הריטב"א דכיון דחיילא קדושת שכינה בבית זה אין לסלקו ע"ש, ועיין רש"י ריש בכורות שלא להפקיע קדושה ועיין תוס' שם נמי אתי שפיר המזלוקת, והבן כי קצרתי.

"והיות כי נתעכב המכתב חשבתיו להוסיף עוד בענין זה מה שדקדקתי בלשון הגמ' ב"מ שכתבו וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ומנכרי נוטלה בידו ויוצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו, והנה לשון בידו הוא מיותר ומכופל לכאורה דהיל"ל וכשהוא יוצא לא יטלנה ויצא ומעשה באחד שנטלה ויצא מה לו דוקא בידו, והי' לכאורה ראי' מזה לדעת השאילתות דדוקא ליטלה בידו ואין לו צורך בה להניחה במקום אחר אז אסור

ליטול המזוזה בין שנועלה בין שמשכירה לישראל. ורק כשמשכירה לנכרי נוטלה בידו כדתניא בב"מ שם ולשיטת השאילתות דמתיר מיירי הברייתא כשאינו מניח המזוזה במק"א. אבל כשמניחה במק"א לעולם שרי והא דבאמת דקדקו התוס' דמזוזה אינו דומה לציצית. דאסור כשנועל הבית למדו מדתניא ומנכרי נוטלה בידו ולא תני אם אינו משכירה לישראל נוטלה כו'. אלא אין שום נ"מ אם משכירה לישראל או לא וזה ברור..."

ובשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' צח) כתב בטעם תקנת חז"ל שאסרו על השוכר ליטול מזוזות:

"ונראה טעם לתקנת חז"ל דלכאורה היכן מצינו שצריך לדאוג עבור חבריו שיכנס בבית זה שלא יוזק והרי ביד השני להניח מזוזה, ואמאי אסור לו ליטול. וי"ל לפמ"ש סנהדרין ע"ג מנין לרואה את חבריו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך ופריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא אבידת גופו מנין ת"ל והשבותו לו ומשני אי מהתם הו"א ה"מ בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא קמ"ל ע"כ. ונחלקו הפוסקים דהיכא דטרח ואגר והצליח לאחד שהצילו אי שקיל מניה דדעת הרמ"ה ביד רמה דמסתברא לן דהיכא דטרח ואגר אגורי ואצליח שקיל מיניה דנ"כ לא חייביה רחמנא אלא למיטרח ולאגורי אבל אצולי בממוני' לא, והמאירי כתב דאע"פ שאסור לאדם להציל עצמו ממון חבריו דוקא שלא מדעת בעלים אבל בעלים עצמם חייבים להציל חבריהם, ומשמע לכאורה דאין משלם לאח"כ, ועיין חדושי הרשב"א ב"ק בתנאי שהתנה יהושע דהתועה בין

חבל נחלתו

“ומיהו שיטת האחרונים החולקים וס”ל דאפילו כה”ג אין ליטול י”ל כיון דמזוזה יש בה ב’ ענינים אחד שמירת הבעל הבית ואחד שמירת הבית וקדושתו וכמ”ש הנמק”י וא”כ הגם שיוכל ליטול המזוזות ולהניחם בבית אחר אבל קדושת הבית אין לו לבטל, ובפרט דיש לומר דכמו בקדושת הגוף גוף ישראל יתקדש יותר משל עכו”ם ומקבל טומאה יותר מפני קדושתו הכ”נ בית ישראל שעשה לו מזוזה עלול יותר למזיקין אם נוטל המזוזה מבית עכו”ם או בית שלא הי’ עליו מזוזה שהרי ע”י קדושתו נותן יניקה יותר להמזיקים שהם מחפשים ליכנס במקום קדושה ולכן אין ליטלה אפילו כה”ג שצריך לו וצ”ע. ועיין ספר האשכול הל’ מזוזה וכנראה דס”ל דנטילת מזוזה הוא בשביל ביוון וכיון שנוטל להנחה במקום אחר ליכא ביוון ע”ש.”

מסקנה

כיון שסכנתא חמירא מאיסורא – אין ליטול את המזוזות מהדירה הישנה ומותר להחליפן בפחות מהודרות ובלבד שתהיינה כשרות.

ליטלה אבל אם צריכה להניחה בבית אחר הו”ל כמבגד לבגד כיון שיש לו בו צורך ומבגד לבגד נמי כשאין לו בו צורך לכתחילה אין מטילין.

“וקצת נראה ראי’ מהא דשנים שהלכו בדרך ולא היה להם אלא ביד אחד קיתון של מים נחלקו בו בן פטורא ס”ל מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתתו של חבירו עד שבא ר”ע ודרש חייך קודמים לחיי חבירך (ב”מ ס”ב ע”א) ומענתה לא מיבעיא היכא דהשוכר יוצא מן הבית ואין לו מזוזות אחרות שהוא בכלל חייך קודמין לחיי חבירך הגם דצריך לחוס גם על אותן שידורו בבית לאחר שיצא הוא ולא יזקו מ”מ כיון דאין לו מזוזות אחרות הרי במקום שיכנס הוא הרי שם נמי יכנסו המזיקין ויזיקו אותו וא”כ ודאי גם במזוזה הדין דחייך קודמים לחיי חבירך, אלא אפילו אפשר לו בטרחה יתירה לקנות מזוזות אחרות אבל כיון שצריך לטרוח ולקנות וגם מי שיכנס בדירה אחריו יכול לטרוח כמותו א”כ מ”ש איהו שצריך לטרוח בשביל חבירו ואשתו ובניו שלא יזקו ולא יטריח חבירו עבור עצמו ומשפחתו וילך ויקנה לעצמו מזוזות, ואתי שפיר דברי השאילתות.